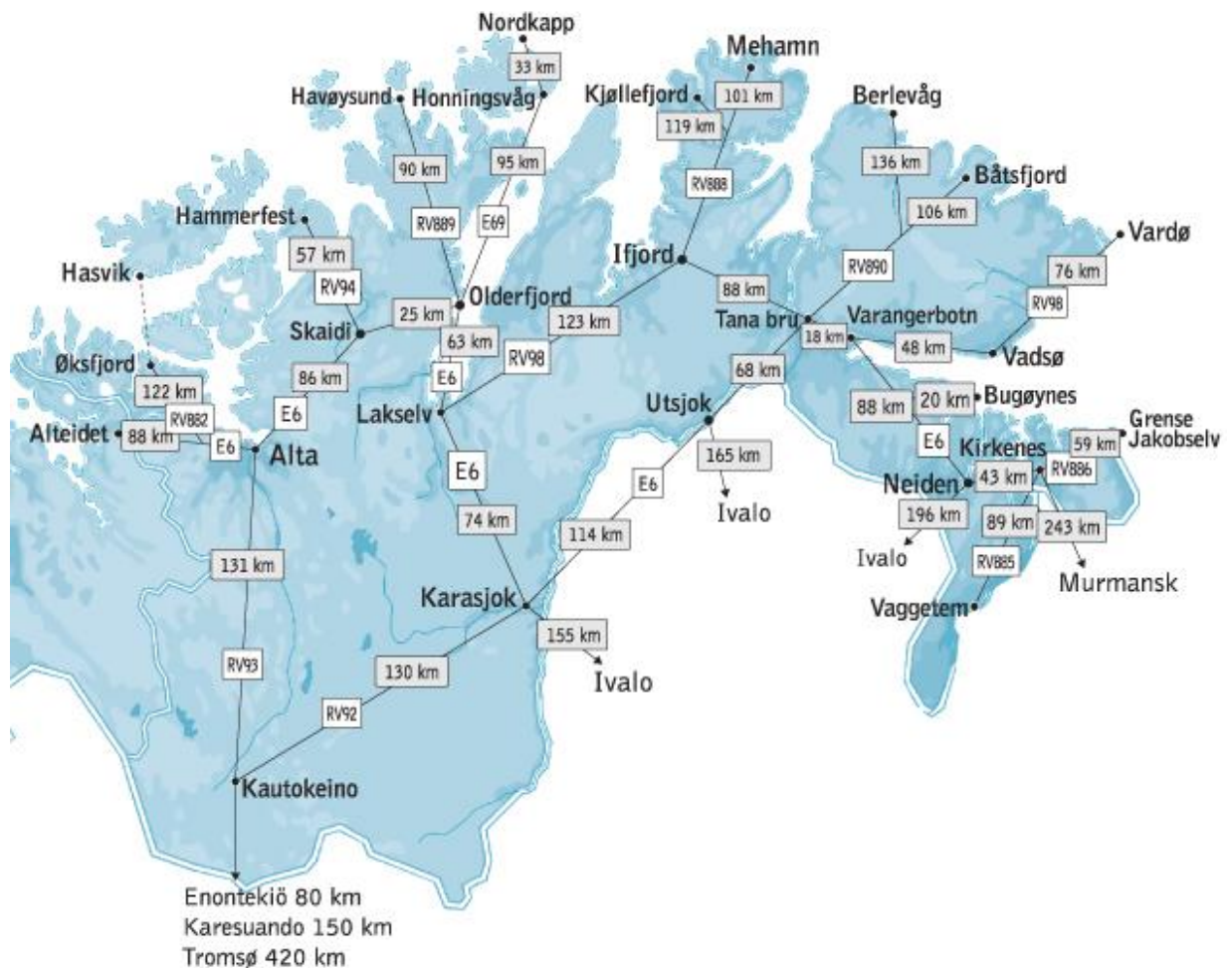


Årsmelding 2017

Finnmark

Norsk og samisk versjon



Forord: årsmelding 2017

Året 2017 er nå forbi, og tiden for å gjøre en oppsummering hos pasient- og brukerombudet i Finnmark er kommet. Denne oppsummeringen skal si noe om hva pasienter- og pårørende opplever som utfordrende med helsevesenet i Finnmark. Mye godt gjøres av hjelpeapparatet, men i mål er vi ikke kommet. Fortsatt ringer og oppsøker fortvilte pasienter og pårørende oss på ombudskontoret for å be om hjelp. Det å få kyndig og god hjelp i tide når sykdom melder seg kan være en utfordring. Fastlegeordningen er under stor press i flere kommuner i Finnmark, og mangelen gjør at en del kommuner har et stort vikarbruk. Lang reisevei for mange, ventetider for utredninger og videre behandling, gjør Finnmarkspasienten utsatt.

Hva skal til for at pasient- og pårørende føler og opplever at de blir godt og trygt ivaretatt av helsevesenet?

Er Finnmarkspasientene i en særstilling i landet? I så fall, hva er spesielt med helsetjenesten her og oss som bor her?

Medvirkning, respekt, forståelse og omsorg er grunnprinsipper i all god pasient-behandling, hvorfor er dette så komplisert?

Dette er sentrale spørsmål vi som arbeider hos Pasient- og brukerombudet stiller oss ofte etter de mange henvendelsene vi får. Finnmark har nok å ta tak i for å gi Finnmarkspasientene et godt og trygt helsetilbud også videre framover.

Pasient- og brukerombud i Finnmark

Nette Elisabeth Eriksen

Innholdsfortegnelse:	03/04
Forord	02
1.0 Pasient- og brukerombudets oppgaver og virke	05
1.2 Driftsforhold	06
1.3 Budsjett	06
2.0 Antall henvendelser og forespørsler fra og med 2015 til og med 2017	06
2.1 Fordeling av saker, hovedkategori	07
2.2 Hvordan jobber Pasient- og brukerombudet?	07
3.0 Hvilke utfordringer har Finnmarkspasientene?	08
3.1 Finnmarkspasienter ensomme på sykehus grunnet lange avstander til hjemmet	09
3.2 Pasientenes rettigheter, hvor godt kjenner helsepersonell disse?	09
3.3 Manglende fastleger	10
3.4 Samiske pasienter	11
4.0 Spesialisthelsetjenesten	12
4.1 Henvendelser fordelt på de ulike sykehus gjennom de tre siste år (2015, 2016, 2017)	13
4.2 Hovedspesialitet kategori spesialisthelsetjenesten	13
4.2.1 Underkategorier spesialisthelsetjenesten	13
5.0 Kommunale helse- og omsorgstjenester	15
5.1 Hovedspesialitet kommunal helse- og omsorgstjeneste	15
5.1.2 Underkategorier kommunal helse- og omsorgstjeneste	15
6.0 Forespørsler	16

**7.0 Pasientskade/komplikasjoner/Norsk
pasientskadeerstatning 16**

**8.0 Pasient- og brukerombudets anbefalinger til
helsetjenesten 17**

Vedlegg: Pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 8.
Pasient- og brukerombud 18

**Samisk oversettelse av årsmeldingen ligger vedlagt som
del 2.**

1.0 Pasient- og brukerombudets oppgaver og virke

Pasient- og brukerombudet i Finnmark skal dekke et fylke med et areal på 48 637 km², med spredt befolkning på større og mindre steder. Fylket består av 19 kommuner, hvor 6 av kommunene er byer. Den største byen er Alta, deretter Hammerfest, Kirkenes, Vadsø, Vardø og Honningsvåg. Til sammen bor vel 75 000 mennesker i fylket. Ombudet i Finnmark skal ivareta norsk, samisk, kvensk og fremmedspråklig befolkning.

Pasient- og brukerombudets virksomhet er hjemlet i lov av 2. juli 1999 om pasientrettigheter, kapittel 8. Ombudet skal arbeide for å ivareta pasientenes og brukernes behov, interesser og rettsikkerhet overfor den statlige spesialisthelsetjenesten og den kommunale helse- og omsorgstjenesten, og for å bedre kvaliteten i disse tjenestene. Unntatt fra arbeidsområdet er miljørettet helsevern og økonomisk sosialhjelp.

Pasient- og brukerombudene er administrativt knyttet til Helsedirektoratet, som har det formelle arbeidsgiveransvaret for ombudsordningen. Ombudet utøver sitt faglige virke selvstendig og uavhengig. Tilbudet er gratis og klientene har anledning til å være anonyme. Tilbudet er et lavterskeltilbud og klienter kan ta kontakt både ved direkte oppmøte, på telefon eller mail.

I år har ombudet hatt 352 problemstillinger og 63 forespørsler til behandling. Dette er en liten økning fra 2016. Ombudet har i 2017 jobbet med hele sitt mandat. Dette innebærer både individuell saksbehandling hvor den enkelte pasient, bruker eller pårørende får bistand fra vårt kontor. Dette bidrar til at helsetjenesten får tilbakemeldinger på områder i tjenesten som ikke fungerer godt nok. Hver og en sak som blir synliggjort er med på å bedre kvaliteten i helsetjenesten. Pasient- og brukerombudet har også hatt møter med både spesialisthelsetjenesten og den kommunale helsetjeneste for å reise problemstillinger som pasienter står ovenfor. Også landets pasient- og brukerombud har samarbeid med hverandre og overordnede myndigheter i landet. Vi melder fra om de tilbakemeldinger og problemstillinger vi får fra befolkningen. Dette er møter som skal sikre at pasientenes stemme fremmes og blir hørt.

Vi håper at årsmeldingen kan bli et viktig bidrag til en stadig forbedring av kvaliteten både i kommune og spesialisthelsetjenesten i Finnmark. Årsmeldingen avgis til alle instanser i helsetjenesten, samt Helsedirektoratet som har det administrative ansvaret for ombudsordningen.

1.2 Driftsforhold

Pasient- og brukerombudskontoret er lokalisert i sentrum av Hammerfest. Vi har kontorlokaler i Boreal transports bygg i Hamnegata 3, ved hurtigrutekaia og bussterminal. Kontoret har tre ansatte i 100 % stilling pr. 01.01.17, og er bemannet med pasient- og brukerombud Mette Elisabeth Eriksen, rådgiver Irene Skjeldnes og seniorrådgiver Odd Oskarsen. Kompetansen ved kontoret er både innenfor helse og jus. Vi håper og mener at denne fagkompetansen skal dekke det mandat Ombudet er gitt etter pasient- og bruker rettighetsloven.

Kontoret er åpent for personlig oppmøte fra kl. 08.00 - 15.45 på vintertid, og 08.00-15.00 på sommertid. Klientene kan ringe oss alle hverdager fra kl. 08.00-15.00. Vi kan også nås på mail.

1.3 Budsjett 3 siste år

Budsjett og regnskap for de tre siste årene:

	2015	2016	2017
Budsjett	2.183.156	2.001.604	2.307.319
Regnskap	2.081.540	1.938.351	2.307.365

2.0 Antall henvendelser og forespørsler fra og med 2015 til og med 2017

2015	361
2016	403
2017	394

2.1 Fordeling av saker, hovedkategori

Spesialisthelsetjenesten	176 saker
Kommunale helse- og sosialtjeneste	155 saker
Forespørsler	63 saker

2.2 Hvordan jobber Pasient- og brukerombudet?

Ombudet tar i mot alle saker for behandling som ligger innenfor vårt mandat. Enkelt saker behandles individuelt og er taushetsbelagt. Vi har et saksbehandlingssystem hvor vi registrerer alle saker, skanner alle dokumenter og dokumenterer vårt arbeid. Ut fra dette systemet utarbeides statistikk fylkesvis og nasjonalt.

Vi prøver å være minst mulig byråkratisk med rask saksgang. Av og til er en sak løst ved hjelp av en telefonsamtale. Ombudet må ha det formelle på plass ved at pasient eller pårørende gir oss fullmakt til å gå inn i saken. Dette for at tjenestested eller yter skal kunne gi oss de opplysninger vi trenger for å opplyse saken og kunne behandle denne videre.

I de mer alvorlige sakene bruker vi lengre tid med ulike tilnærminger Dette gjøres alltid i samråd med pasient eller pårørende. Dersom det foreligger spørsmål om svikt eller uforsvarlighet ved helsehjelpen, sendes klagen for videre behandling og avklaring til Fylkesmannen i Finnmark. Fylkesmannen har tilsynsmyndighet med all helsehjelp i Finnmark og ombudet har varslingsplikt ved hendelser der det stilles spørsmål ved forsvarligheten i behandlingen. Ved pasientskader oversendes saken Norsk Pasientskadeerstatning for vurdering, hvor vi kan bistå eller være kopimottaker.

Vi arrangerer også møter mellom pasient/pårørende og helsetjenesten hvor det har oppstått hendelser eller konflikter som best kan løses på en slik måte. Det å møtes for å få snakket ut om uheldige situasjoner kan være til god hjelp både for pasient, pårørende og etterlatte.

Ved systemsvikt kan vi løfte de aktuelle sakene opp på et høyere nivå hvor de blir behandlet på et generelt grunnlag. Pasient- og brukerombudet skal på en god måte forsøke å være konfliktløsende, og hjelpe pasientene til å få et best mulig forhold/ gjenskape tillit til helsetjenesten.

Å møte både pasienter og helsetjenesten med respekt er en viktig del av vår jobb.

I tillegg har ombudet møter med interesseorganisasjoner, brukerorganisasjoner, undervisning, og foredrag ved helseinstitusjonene. Her løftes problemstillinger opp som er av prinsipiell karakter og viktig for mange.

3.0 Hvilke utfordringer har Finnmarkspasientene?

I Finnmark bor det ca. 75 000 mennesker. Finnmark er Norges største fylke i areal. Det betyr at innbyggerne bor svært spredt over store områder i totalt 19 kommuner. Her har mennesker bodd siden 1200-tallet. Helsetjenesten er gradvis bygd opp desentralisert for å kunne gi innbyggere et godt helsetilbud med gode helsetjeneste.

Dødsårsaksstatistikken utarbeidet av Folkehelseinstituttet for 2016 viser at Finnmarkingene har lavere levealder enn resten av landet. Dette har vedvart gjennom de siste 10 år. Menn i Finnmark kommer dårligst ut med en levealder på 77,2 år. Hyppigste årsak til dødsfall i Finnmark er hjerte-kar, lungesykdommer og ulykker.

Dette er verdt å merke seg. Årsakene til dette kan være mange. Vi hos ombudet får mange tilbakemeldinger fra pasienter og pårørende i Finnmark gjennom året. Her pekes det på mangler i helsetilbudet som ikke å få hjelp tidnok på legevakt til stort vikarbruk på fastlegesiden og dermed lite kontinuitet i pasientoppfølgingen. Det å møte nye leger hver gang du skal ha time oppleves ikke som trygt. Språkvansker der legen snakker et annet morsmål blir også problematisert. Det å forstå dansk er for eksempel vanskelig for en god del pasienter. Når pasienten selv er fremmedspråklig blir det iallfall vanskelig om man ikke er nøye med å bruke tolk.

Lang reisevei til sykehus er for mange en utfordring både behandlingsmessig, økonomisk og reduserer i verste fall mulighetene for god og riktig behandling. Rekrutering og stabilisering av helsepersonell fra helsefagarbeidere og sykepleiere til fastleger er også vanskelig i Finnmark. Ombudet kjenner til at dette jobbes det med fra mange hold.

I Finnmark har vi to sykehus med 50 mils avstand. Et i Kirkenes og et i Hammerfest. Det betyr at pasienter med akutte hjerteproblemer stort sett må til et av sykehusene avhengig hvor i Finnmark de bor.

Hjerteinfarktpasientene transporteres videre til UNN Tromsø for mer avansert behandling når dette er nødvendig. Dette tar tid selv om akutt og livreddende behandling gis allerede i ambulanse. Dårlig vær er også en viktig faktor for transport og gjør at reiser må utsettes. Det er nylig bestemt at utblokkning av kransårer i hjertet, også skal gjøres i Bodø i tillegg til Tromsø. Finnmark har ikke et slikt tilbud, men har samtidig høyest dødelighet i Norge. Kanskje bør det jobbes for at også Finnmark få et eget PCI senter i fremtiden.

3.1 Finnmarkspasienter ensomme på sykehus grunnet lange avstander til hjemmet

Mange pasienter bor langt unna sykehus og har dermed lang og krevende reisevei for behandling på sykehus. På vinterstid er dette særdeles krevende. Alvorlig syke kan bli liggende lenge på sykehus både i Finnmark og i Tromsø med minimalt besøk av sine pårørende. I tøffe faser med alvorlig sykdom er det viktig å ha sine nærmeste pårørende hos seg. Dette utgjør en stor kostnad som mange pasienter og pårørende ikke har råd til. Både reise og pasienthotell kommer raskt opp i mange tusen kroner. Ombudet kjenner til flere familier som har hatt store vansker med å få betalt disse utleggene og som de heller ikke har vært forberedt på. Få kjenner til regelverket før man plutselig opplever alvorlig eller akutt sykdom. Mange har ikke økonomi å være til stede for sine nærmeste pga av dette. Dette fører til at pasienter blir liggende mye alene med de psykososiale konsekvenser dette får.

En ung familie hvor den ene forelderen var svært syk forteller at de bare måtte ta denne kostnaden. Pasienten orket ikke å være alene og var svært syk. Kun da han var kritisk syk i noen få dager ble pasienthotellet dekket. Kostnaden utgjorde til slutt 20 000 kr bare for pasienthotellet for pårørende.

3.2 Pasientenes rettigheter, hvor godt kjenner helsepersonell disse?

Pasienter har i følge pasient- og brukerrettighetsloven rett til å medvirke i den helsehjelp som skal gis. Dette ser vi hos ombudet kan være vanskelig å få til i praksis. Mange pasienter har et ønske om å være med i dialogen og bestemmelsene for hva slags utredning og behandling som skal gis. De har

satt seg godt inn i både symptombilde, undersøkelser og behandling og har derfor egne tanker rundt dette. Internett er flittig i bruk, og pasienten kan selv ha mange forslag som det er verdt å lytte til fra legens side. Legen på sin side bør lytte til pasienten og ta en faglig og forsvarlig vurdering av situasjonen i samråd med pasienten. Forklaringene må gis slik at pasienten forstår innholdet, både på en pedagogisk og omsorgsfull måte. Dette følger av lovverket og er ikke noe helsepersonell kan velge bort.

Ombudet får tilbakemelding om at pasienter og pårørende ikke blir hørt tilstrekkelig eller tatt med i diskusjonen om hva som skal skje videre. Dette oppleves som frustrerende og lite tillitsvekkende. Pasienten vil av den grunn ikke tilbake til denne fastlegen, men ofte er det ingen lege å bytte til. Når ombudet tar opp saken hender det at legen heller ikke forstår at ombudet har en rolle i å hjelpe pasienten. Da forstår vi at helsepersonellet ikke kjenner lovverket hvor ombudets rolle er presisert med eget kapittel i pasient- og brukerrettighetsloven.

Mange pasienter ønsker å overflyttes til universitetssykehuset i Tromsø dersom lokalsykehuset ikke kommer noen vei med behandlingen, eller pasienten ikke blir friskere. De ønsker selvsagt at andre leger skal vurdere situasjonen. Ombudet erfarer at lokalsykehuset ofte prøver å imøtekomme dette ønsket i dialog med UNN om de har mulighet til å ta i mot pasienten. Uansett hva utfallet blir er det viktig at pasient og pårørende blir møtt med en god pedagogisk forklaring. Alle ønsker selvsagt at egen helse blir ivaretatt på en så god måte som mulig, og at terskelen for å bli overført til Universitetssykehuset ikke blir for høy.

3.3 Manglende fastleger

Finnmark har store utfordringer med å skaffe nok fastleger, noe forøvrig hele landet har. Ombudet får stadige tilbakemeldinger og bekymringer fra pasienter og pårørende om manglende fastleger. Feil og manglende oppdaterte lister gjør at pasienter bytter til leger som er sluttet. Lange ventelister og vanskeligheter med å få time er også et problem. Mange forskjellige vikarer gjør det vanskelig å få til en trygg og god oppfølging. Hele helsetjenesten i Norge er basert på at fastlegen skal ha en helt sentral del i pasientens utredning, behandling og oppfølging. Pasienter er derfor avhengig av at denne ordningen fungerer. Ombudet er svært bekymret på

vegne av befolkningen over at fastlegeordningen ikke fungerer. Dette er en direkte trussel mot pasientsikkerheten. I media står leger fram med at de sier opp sine stillinger p.g.a for stort arbeidspress. Pasientene står da uten den fastlegen som skal være navet i hele helsetjenesten. Dette får store konsekvenser for både behandling og korrekt oppfølging av pasientene. Ombudet oppfordrer ansvarlige myndigheter om å ta et nødvendig grep om denne situasjonen, fordi den nå begynner å bli uholdbar for befolkningen.

3.4 Samiske pasienter

Vi hos ombudet ivaretar de samiske pasienters interesser, behov og rettssikkerhet i helsetjenesten. I det samiske språkforvaltningsområdet har samiske pasienter rett til å benytte sitt morsmål i møte med den offentlige helsetjenesten. Det innebærer at det offentlige helsevesenet må ha tilstrekkelige og fungerende tolketjenester slik at helsetjenesten blir likeverdig for den samiske pasient eller bruker. Ombudet kjenner til tolketjenesten som er etablert ved Finnmarkssykehuset HF. Denne er ennå under oppbygging i hele Finnmark. Flere steder gjenstår ennå for å få dette på plass. Tilbudet skal fungere slik at tolketjenesten også kan benyttes etter kl.15 via internett/skype eller telefon ved behov. På dagtid har sykehuset tilgjengelig tolk fysisk til stede. Finnmarkssykehuset har ansatt 6 samiske tolker som er tilgjengelige fram til kl. 22 alle dager. Ombudet har ikke mottatt noen enkeltklager på at pasienter ikke har fått tilbud om samisk tolk. Finnmarkssykehuset har i sine innkallelses brev som standardtekst at pasientene som har behov for tolk, må si ifra før konsultasjoner.

Ombudet er mer bekymret for de akutt syke pasientene og hvordan tolketjenesten fungerer da og følges opp. Vi kjenner til at det er variabel bruk av tolk på kveldstid og i helger. Dette kan ha forskjellige årsaksforhold som at det ikke har vært samiske pasienter innlagt på disse tidspunktene, at den samiske pasienten ikke har ønsket eller hatt behov for tolk, eller ikke er blitt tilbudt denne tjenesten. Ombudet kommer til å følge dette opp videre i møte med Finnmarkssykehuset.

I kontakt med Finnmarkssykehuset får vi tilbakemelding om at evaluering av det nye tolketjenestetilbudet ikke er gjort da implementeringen fortsatt foregår. Ombudet følger saken videre.

For øvrig mottar vi hos pasient- og brukerombudet saker fra den samiske befolkningen på lik linje som fra den norske. Klager på manglende helsehjelp er den største kategorien.

Vi hos pasient- og brukerombudet i Finnmark skal i april 2018 arrangere en nasjonal fagsamling i Karasjok for alle pasient- og brukerombud i landet med alle ansatte, hvor tema omhandler den samiske pasienten. Hovedfokuset skal være samisk kultur, språk og helse. Dette fordi samer har spesielle rettigheter og utfordringer som alle Ombudskontor i landet må kjenne til.

4.0 Spesialisthelsetjenesten

Helseforetak og andre spesialsykehus

Staten har det overordnede ansvaret for at befolkningen gis nødvendige spesialisthelsetjenester. De regionale helseforetakene er utøverleddet ("har et sørge for"- ansvar).

Henvendelser fra spesialisthelsetjenesten

I hovedsak mottar vi saker fra følgende helseforetak:

Finnmarkssykehuset med klinikk Hammerfest, Kirkenes Kirkens, Klinikk for psykisk helsevern, klinikk for prehospitaltjenester, Pasientreiser, Universitetssykehuset Nord-Norge HF, avdeling Tromsø (UNN; Tromsø). Under Finnmarkssykehuset inngår også klinikk for psykisk helsevern og rus. Klinikken består av tre distrikts psykiatriske sentra (DPS) med underliggende avdelinger og et senter for behandling av avhengighet og rus, Finnmarksklinikken. De tre sentrene har ansvar for hvert sitt geografiske område. Sammen dekker de alle fylkets kommuner. Behandlingen gis både poliklinisk og i døgninstitusjoner.

Mange innbyggere i Finnmark behandles ved Universitetssykehuset Nord-Norge for både psykiske og somatiske lidelser. Allmennpsykiatrisk klinikk ved UNN har sentralsykehusfunksjon innenfor voksenpsykiatrien for Finnmark.

Noen henvendelser kommer også fra private sykehus med og uten avtale med Helse nord.

4.1 Henvendelser fordelt på de ulike sykehus gjennom de tre siste år (2015,2016,2017)

	2015	2016	2017
Helse Finnmark, klinikk Hammerfest	88	71	72
Helse Finnmark, klinikk Kirkenes	33	28	27
Universitetssykehuset Nord-Norge	52	53	47
Andre sykehus	9	14	2

4.2 Hovedspesialitet kategori spesialisthelsetjenesten

Kirurgi	78
Psykisk helsevern	22
Indremedisin	18
Onkologi	4
Nevrologi	4
Fødselshjelp og kvinnesykdommer	7
Barnesykdommer	6
Generelle tjenester	25
Øyesykdommer	3
Øre-nese-halssykdommer	4
Revmatologi	4

4.2.1 Underkategorier spesialisthelsetjeneste (over 5):

Ortopedisk kirurgi	27
Generell kirurgi	14
Gastroenterologisk kirurgi	15
Syketransport	15
Psykisk helsevern voksne	19
Lungesykdommer	5
AMK-sentral	6

Kategori kirurgi:

I 2017 hadde kirurgi 78 henvendelser. Dette er en nedgang i forhold til 2016 (92). Kategorien omhandler gastroenterologisk kirurgi, generell kirurgi, karkirurgi, kjeve- og ansiktskirurgi, nevrokirurgi, ortopedisk kirurgi, plastikkirurg, thoraxkirugi og urologi.

Kategori Indremedisin:

I 2017 hadde indremedisin 18 henvendelser. Dette er en økning i forhold til i 2016 (13). Kategorien omhandler blodsykdommer, dialyse, endokrinologi, fordøyelsessykdommer, geriatri, hjertesykdommer, infeksjonsmedisin og lungesykdommer.

Kategori Barn, fødsel og kvinnesykdommer:

I 2017 hadde disse områdene 13 henvendelser. Dette er en liten økning i forhold til 2016 (9). Kategorien omfatter barnesykdommer, nyfødt medisin, obstetrikk og generell gynekologi.

Kategori Øye/øre, revmatologi:

I 2017 hadde disse områdene 11 henvendelser. Det er en liten økning i forhold til 2016 (9). Kategorien omfatter øyesykdommer, øre/nese/halssykdommer og revmatiske sykdommer/plager.

Kategori Psykiatri og rus:

I 2017 hadde psykiatri og rus 22 henvendelser. Dette er en økning i forhold til 2016 (16). Kategorien omfatter psykisk helsevern for barn og voksne.

Kategori Generelle tjenester/transport:

I 2017 hadde generelle tjenester/transport 25 henvendelser. Det er en økning i forhold til 2016 (15). Kategorien omfatter syketransport, AMK/ambulanse og AMK-sentral.

Kategori onkologi/nevrologi:

I 2017 hadde onkologi/nevrologi 8 henvendelser. Det er en nedgang i forhold til 2016 (15). Kategorien omfatter kreftbehandling og pasienter med nevrologiske sykdommer.

5.0 Kommunale helse- og omsorgstjenester

Kommunale helse- og sosialtjenester kom inn i pasient- og brukerombudsordningen ved lovendring 1.9.2009. Disse omfatter tjenester og tiltak etter Helse- og omsorgstjenesteloven av 24.6.2011 nr. 30. Kommunene skal sørge for nødvendig helsetjeneste for alle som bor eller oppholder seg i kommunen. Ordningen har eksistert i vel 7 år og henvendelsene fra kommunene varierer noe. Det har vært klar økning i antall henvendelser det siste året. I 2017 har det vært 155 henvendelser mot 147 henvendelser i 2016.

5.1 Hovedspesialitet kommunal helse- og omsorgstjeneste

Utredning, diagnostisering og behandling	72
Andre helse- og omsorgstjenester	62
Sosial, psykososial og medisinsk habilitering- og rehabilitering	4
Hjelp ved ulykker og andre akutte situasjoner	19
Helsefremmende og forebyggende tjenester	2

5.1.2 Underkategorier kommunal helse- og omsorgstjeneste

Fastlege	69
Helsetjenester i hjemmet	17
Legevakt	25
Sykehjem	20
Tidsbegrenset opphold i institusjon	7

Kategori Utredning, diagnostisering og behandling:

I 2017 hadde denne kategorien 72 henvendelse (i hovedsak klager på fastlege.) Kategorien omfatter fastlege, legevakt, fengselshelsetjeneste og syke transport. Klagene omhandler behandlingstiltak, bortfall/reduksjon av tjeneste, diagnostisering, egenandeler, henvisning, medisiner, omsorgsfull hjelp, oppførsel, rutiner og manglende verdighet i tjenesten.

Kategori andre helse- og omsorgstjenester:

I 2017 hadde denne kategorien 62 henvendelser. Kategorien omfatter avlastning, barnebolig, bolig til vanskeligstilte, brukerstyrt personlig assistanse, dagtilbud, heldøgns omsorgsinstitusjon rusmiddelavhengige, helsetjenester i hjemmet, omsorgsbolig, omsorgslønn, praktisk bistand og

opplæring og råd/veiledning, støttekontakt, sykehjem og tidsbegrenset opphold i institusjon.

Kategori sosial, psykososial og medisinsk habilitering- og rehabilitering:

I 2017 hadde denne kategorien 4 henvendelser. Kategorien omfatter ergoterapi/hjelpemidler, fysioterapi, logoped, individuell plan og koordinator. Klagen omhandler behandlingstiltak, informasjon, omsorgsfull hjelp og diagnostisering.

Kategori hjelp ved ulykker og andre akutte situasjoner

I 2017 hadde denne kategorien 19 henvendelser. Kategorien omfatter legevakt og øyeblikkelig hjelp-døgnopphold.

Kategori helsefremmende og forebyggende tjenester

I 2017 hadde denne kategorien 2 henvendelser. Kategorien omfatter friskliv/forebyggende tiltak, helsestasjonstjeneste og helsetjenester i skole.

6.0 Forespørsler

I 2017 mottok vi 63 forespørsler. Dette er henvendelser som ikke blir registrert som sak, men hvor pasienter/pårørende kun får råd/veiledning om det de etterspør. Noen eksempler på forespørsler kan være at de ber om telefonnummer til sykehus/pasientreiser etc., spørsmål om klageordninger, tannhelse, dekning av advokat, fri rettshjelp, dekning av reiseutgifter, fritt sykehusvalg, pasientrettigheter, bytte av fastlege, Nav-ordningen og andre rettighetsspørsmål. De som ringer kan fritt velge om de vil være anonyme, alle kan ta kontakt med oss.

7.0 Pasientskade/komplikasjoner/Norsk pasientskadeerstatning

I møte med helsetjenesten forventer pasientene at de møter høyt kvalifiserte og flinke fagfolk som gir gode råd og kyndig god behandling. Tanken på at noe kan gå galt eller at akkurat de kan være den ene som får alvorlige komplikasjoner kan være fraværende, selv om informasjon om dette er gitt på forhånd. De fleste behandlinger og inngrep skjer uten de store komplikasjonene. Likevel går ikke alle inngrep som planlagt og noen pasienter opplever at de får store komplikasjoner. Dette fører igjen til et langt og krevende sykdomsforløp. Noen ganger mener pasientene at behandlingen ikke

har vært god nok eller at den har vært direkte feil, samt at de ikke har vært godt nok informert på forhånd om komplikasjonsfarene. En del av disse pasientene kommer til oss, og vi bistår de klagesaker til Norsk pasientskadeerstatning (NPE). Å få sin sak behandlet hos NPE er gratis, og pasientene får en objektiv sakkyndig bedømming av behandlingen som er gitt. Mange er fornøyde med akkurat dette selv om de ikke alltid får utbetalt erstatning.

Pasientene bestemmer selv om de vil sende sin sak til NPE. Vi er behjelpelig ved utforming av skadebeskrivelser, innspill til sakkyndige erklæringer og til uttalelse fra behandlingssted. I noen tilfeller bistår vi også ved klage på avslag fra NPE. I 2017 bisto vi 16 pasienter i forhold til å sende sin sak inn til NPE.

8.0 Pasient og brukerombudets anbefalinger til helsetjenesten

- Sentrale myndigheter og kommuner må arbeide for å sikre at fastlegeordningen fungerer, hvis ikke må andre tiltak iverksettes for å sikre at pasienten får nødvendig helsehjelp
- Helsepersonell både i kommune- og spesialisthelsetjenesten må kjenne til pasient- og brukerrettighetsloven, slik at pasientens rettigheter i forhold til medvirkning og god dialog blir oppfylt
- Koordinere og sikre godt samarbeid og gode pasientforløp for pasienter, både i spesialist- og kommunehelsetjeneste
- Jobbe systematisk med kvalitetssikring av rutiner og prosedyrer slik at pasienten sikres god behandling og oppfølging
- Plan for behandling og pleie for den enkelte pasient må alltid foreligge, og pasient/pårørende må få informasjon om dette
- Bruke aktivt pasient- og pårørende erfaringer i kvalitetsforbedringene
- Jobbe for å få til kontinuitet i pasientbehandlingen, alt for mange pasienter må forholde seg til for mange leger og annet helsepersonell
- Sikre at pasienten får en sikker og god transport fra og til behandling
- Sikre at ø-hjelpspasienter både på legevakt og i spesialisthelsetjenesten får riktig og rask behandling

Vedlegg

Pasient- og brukerrettighets lovens kapittel 8

Kapittel 8. Pasient- og brukerombud

Overskriften endret ved lov 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102).

§ 8-1. Formål

Pasient- og brukerombudet skal arbeide for å ivareta pasientens og brukerens behov, interesser og rettssikkerhet overfor den statlige spesialisthelsetjenesten og den kommunale helse- og sosialtjenesten, og for å bedre kvaliteten i disse tjenestene.

Endret ved lov 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102).

§ 8-2. Arbeidsområde og ansvar for ordningen

Staten skal sørge for at det er et pasient- og brukerombud i hvert fylke. Pasient- og brukerombudets arbeidsområde omfatter statlige spesialisthelsetjenester og kommunale helse- og sosialtjenester. Med kommunale helse- og sosialtjenester menes i dette kapitlet helsetjenester etter lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene, med unntak av lovens kapittel 4a, og sosialtjenester etter lov 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester m.v.

Ombudet skal utføre sin virksomhet selvstendig og uavhengig.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102), 18 des 2009 nr. 131 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1584).

§ 8-3. Rett til å henvende seg til pasient- og brukerombudet

Pasient- og brukerombudet kan ta saker som gjelder forhold i den statlige spesialisthelsetjenesten og den kommunale helse- og sosialtjenesten, opp til behandling enten på grunnlag av en muntlig eller skriftlig henvendelse eller av eget tiltak.

Enhver kan henvende seg til pasient- og brukerombudet og be om at en sak tas opp til behandling. Den som henvender seg til pasient- og brukerombudet, har rett til å være anonym.

Endret ved lov 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102).

§ 8-4. Behandling av henvendelser

Pasient- og brukerombudet avgjør selv om en henvendelse gir tilstrekkelig grunn til å ta en sak opp til behandling. Dersom pasient- og brukerombudet ikke tar saken opp til behandling, skal den som har henvendt seg gis underretning og en kort begrunnelse for dette.

Endret ved lov 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102).

§ 8-5. Pasient- og brukerombudets rett til å få opplysninger

Offentlige myndigheter og andre organer som utfører tjenester for forvaltningen, skal gi ombudet de opplysninger som trengs for å utføre ombudets oppgaver. Reglene i tvisteloven kapittel 22 får tilsvarende anvendelse for ombudets rett til å kreve opplysninger.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102).

§ 8-6. Pasient- og brukerombudets adgang til helsetjenestens lokaler

Pasient- og brukerombudet skal ha fri adgang til alle lokaler hvor det ytes statlige spesialisthelsetjenester og kommunale helse- og sosialtjenester.

Endret ved lov 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102).

§ 8-7. Pasient- og brukerombudets oppgaver

Pasient- og brukerombudet skal i rimelig utstrekning gi den som ber om det informasjon, råd og veiledning om forhold som hører under ombudets arbeidsområde.

Pasient- og brukerombudet skal gi den som har henvendt seg til ombudet, underretning om resultatet av sin behandling av en sak og en kort begrunnelse for resultatet.

Pasient- og brukerombudet har rett til å uttale sin mening om forhold som hører under ombudets arbeidsområde, og til å foreslå konkrete tiltak til forbedringer. Pasient- og brukerombudet bestemmer selv hvem uttalelsene skal rettes til. Uttalelsene er ikke bindende.

Pasient- og brukerombudet skal underrette tilsynsmyndighetene om tilstander som det er påkrevet at disse følger opp.

Pasient- og brukerombudet skal sørge for å gjøre ordningen kjent.

Endret ved lov 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102).

§ 8-8. Forskrifter

Departementet kan gi forskrifter til gjennomføring og utfylling av bestemmelsene om pasient- og brukerombud.

Endret ved lov 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102).

§ 8-6. Pasient- og brukerombudets adgang til helsetjenestens lokaler

Pasient- og brukerombudet skal ha fri adgang til alle lokaler hvor det ytes statlige spesialisthelsetjenester og kommunale helse- og sosialtjenester.

Endret ved lov 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102).

§ 8-7. Pasient- og brukerombudets oppgaver

Pasient- og brukerombudet skal i rimelig utstrekning gi den som ber om det informasjon, råd og veiledning om forhold som hører under ombudets arbeidsområde.

Pasient- og brukerombudet skal gi den som har henvendt seg til ombudet, underretning om resultatet av sin behandling av en sak og en kort begrunnelse for resultatet.

Pasient- og brukerombudet har rett til å uttale sin mening om forhold som hører under ombudets arbeidsområde, og til å foreslå konkrete tiltak til forbedringer. Pasient- og brukerombudet bestemmer selv hvem uttalelsene skal rettes til. Uttalelsene er ikke bindende.

Pasient- og brukerombudet skal underrette tilsynsmyndighetene om tilstander som det er påkrevet at disse følger opp.

Pasient- og brukerombudet skal sørge for å gjøre ordningen kjent.

Endret ved lov 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102).

§ 8-8. Forskrifter

Departementet kan gi forskrifter til gjennomføring og utfylling av bestemmelsene om pasient- og brukerombud.

Endret ved lov 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102).

Jahkedieđáhus 2017 Finnmárku

Dárogiel ja sámegiel veršuvdna



Ovdasátni: jahkedieđáhus 2017

Dál lea 2017 nohkan, ja áigi lea dahkat čoahkkáigeasu Finnmárkku divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji bargguin. Dát čoahkkáigeassu muitala veaháš dan birra maid buohccit ja oapmahaččat vásihit hástaleaddjin Finnmárkku dearvvašvuodoaimmahagain. Veahkkeapparátta bargá ollu buori, muhto eat mii oalát duhtavaččat gal vuos leat. Ain čuojahit ja fitnet headástuvvan divššohasat ja oapmahaččat min áittardeaddjikantuvrras bivdime veahki. Dan ahte oažžut dáiddolaš ja buori veahki áiggil go dávdda oažžu sáhtta leat hástalus. Fástadoavttirortnet lea garra deattu vuolde ollu Finnmárkku suohkaniin, ja doavttirvátni dagaha ahte muhtun suohkanat geavahit ollu sadjásaččaid. Guhkes mátkegeaidnu ollugiidda, vuordináigi čielggademiide ja joatkkadikšui, dahká Finnmárku-divššohasa suojeheapmin.

Mii dárbbášuvvo vai divššohas- ja oapmahaččat dovdet ja vásihit ahte dearvvašvuodoaimmahat bures ja dorvvolaččat fuolaha sin?

Leago Finnmárku-divššohas sierradilis riikkas? Jus nu fal lea, mii lea earenoamáš dearvvašvuodabálvalusain dáppe ja minguin geat dáppe orrut?

Buorre divššohas-dikšui leat vuodđoprinsihppan mielváikkuheapmi, árvvusatnin, ipmárdus ja fuolla, manin dat lea nu váttis.

Dát leat guovddáš gažaldagat maid dávjá jearrat mii geat bargat Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddjis daid ollu oktavuodáváldimiid geažil maid oažžut. Finnmárkkus lea doarvái áššit maiguin bargat vai Finnmárku-divššohasaide addá buori ja dorvvolaš dearvvašvuodafálaldaga nai boahtteáiggis.

Finnmárkku divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji

Neettu Elisabeth EneSen

Sisdoallologahallan:	23/24
Álgosátni	22
1.0 Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji barggut ja doaimma	25
1.2 Doaimmadilit	26
1.3 Bušeahtta	26
2.0 Galle oktavuodáváldima ja jearaldaga 2015 rájes 2017 rádjái	27
2.1 Áššiid juohkin, váldokategoriija	27
2.2 Mot bargá Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji?	27
3.0 Makkár hástalusat leat divššohasain Finnmárkkus?	28
3.1 Finnmárku-divššohasat okto buohcceviesus guhkes gaskkaid geažil ruoktot	27
3.2 Divššohasaid vuoigatvuođat, man bures dearvvašvuođabargit dovdet daid?	29
3.3 Fástadoaktárat váilot	31
3.4 Sámi buohccit	31
4.0 Spesialistadearvvašvuođabálvalus	33
4.1 Oktavuoda váldimat juhkkovuvvon iešguđet buohcceviesuide maŋemus golbma jagi(2015, 2016, 2017)	34
4.2 Váldospesialitehta kategoriija spesialistadearvvašvuođabálvalus	34
4.2.1 Vuollekategoriijat spesialistadearvvašvuođabálvalus	34

5.0 Suohkanlaš dearvvašvuoda- ja fuollabálvalusat	36
5.1 Váldospesialitehta suohkanlaš dearvvašvuoda- ja fuollabálvalus	36
5.1.2 Vuollekategoriijat suohkanlaš dearvvašvuoda- ja fuollabálvalus	36
6.0 Jearaldagat	37
7.0 Divššohasbárttit/komplikašuvnnat/Norsk pasientskadeerstatning	38
8.0 Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji rávvagat dearvvašvuodabálvalussii	39

Mildosat: Divššohas- ja geavaheaddjivuoigatvuodálága 8. kapihtal
Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji 40

**Sámegiell jorgaleapmi jahkedieđáhusas lea fárus
2.oasis.**

1.0 Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji barggut ja doaibma

Finnmárkku divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá gokčat fylkka man areála lea 48 637 km², stuorát ja smávit biđgolaga ássanbáikkiiguin. Fylkkas leat 19 gieldda, main 6 gieldda leat gávppogat. Stuorámuš gávppot lea Áltá, dasto Hámmárfeasta, Girkonjárja, Čáhcesuolu, Várggát ja Honnesváhki. Oktiibuot ášset badjelaš 75 000 olbmo dán fylkkas. Finnmárkku áittardeaddji galgá fuolahit dárogielat, sámegielat, kvenagielat ja vierisgielat ássiid.

Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji doaibma lea vuodđuduvvon láchkii suoidnem. 2. b. 1999 divššohasvuoigatvuođaid birra, 8. kapihttalii. Áittardeaddji galgá bargat divššohasaid ja geavaheddjiid dárbbuid, fuolaid ja riektedorvvu áimmahuššamiin stáhta spesialistadearvvastuođabálvalusa ja gieldda dearvvastuođa- ja fuollabálvalusa ektui, ja dáid bálvalusaid kvalitehta buoridemiin. Bargoviidodahkii ii gula birashálti dearvvastuođasuddjen ja ekonomalaš sosiálaveahkki.

Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddjit leat hálddahušlaš čat lakton Dearvvastuođadirektoráhttii, mas lea áittardeaddjilágideapmái formála bargoadiovdasvástáduš. Áittardeaddji fuolaha fágalaš doaimmas iehčanaset ja sorjjakeahtta. Fálaldat lea nuvttá ja klieanttat sáhttet leat namatkeahtta. Fálaldat lea vuolledásat fálaldat ja divššohasat sáhttet váldit oktavuoda sihke finadettiin ja telefonna dahje maila bokte.

Dán jagi lea áittardeaddji meannudan 352 áššečuolmma ja 63 jearaldaga. Dát lea veaháš lassáneapmi 2016 rájes. Áittardeaddji lea 2017:s bargan olles iežas mandáhtain. Dát mearkkaša sihke oktagaslaš áššemeannudemiin mas juohke divššohas, geavaheaddji dahje oapmahaš oažžu min kantuvrras veahki. Dát dagaha ahte dearvvastuođabálvalus oažžu máhcahemiid bálvalusa daid surggiin mat eai doaimma doarvái bures. Juohke áidna ášši mii bohtá oidnosii lea buorideamen dearvvastuođabálvalusa kvalitehta. Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji lea maiddá čeahkinastán sihke spesialistadearvvastuođabálvalusain ja gieldda dearvvastuođabálvalusain čuožžilahttin dihtii áššečuolmmaid mat divššohasain leat. Riikka divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddjitge ovttasbarget sihke gaskaneaset ja riikka bajit

eiseválddiiguin. Mii muitalat daid máhcahemiid ja áššečuolmmaid birra maid álbmogis oažžut. Dát čoahkkimat galget sihkkarastit ahte divššohasaid jietna bohtá ovdan ja gullo.

Doivvošeimmet ahte jahkedieđáhus sáhtášii leat dehálaš veahkkin dasa ahte dearvvasvuodábálvalusa kvalitehta sihke suohkaniin ja spesialistadearvvašvuodábálvalusas Finnmárkkus dađis buorránivččii. Jahkedieđáhus geigejuvvo dearvvasvuodábálvalusa visot instánssaide, ja Dearvvasvuodadirektoráhttii mas lea áittardeaddjilágideami hálddahuslaš ovddasvástádus.

1.2 Doaibmadilit

Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji kantuvra lea Hámmárfeastta gávpotguovddázis. Min kanturlanjat leat Boreal transporta dálus Hamnegata 3, hurtigrutakáii ja busseterminála bálddas. Kantuvrras leat 01.01.17 golbma bargi 100 % virggis, guđet leat divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji Mette Elisabeth Eriksen, ráđđeaddi Irene Skjeldnes ja seniorráđđeaddi Odd Oskarsen. Bargiid gealbu lea sihke dearvvasvuodas ja juridihkas. Doaivut ja oaivvildat ahte dát fágagealbu galgá gokčat dan mandáhta mii lea addon divššohas- ja geavaheaddjivuoigatvuođalága olis.

Kontuvrras sáhttet olbmot ieža fitnat dálveáigge di. 08.00-15.45, ja geasseáigge di. 08.00-15.00. Klieanttat sáhttet midjiide čuojahit di. 08.00 - 15.00. Midjiide sáhtta maid sáddet maila.

1.3 Golmma maņemus jagi bušeahhta

Golmma maņemus jagi bušeahhta ja rehketoallu:

	2015	2016	2017
Bušeahhta	2.183.156	2.001.604	2.307.319
Rehketdoallu	2.081.540	1.938.351	2.307.365

2.0 Galle oktavuodáváldima ja jearaldaga 2015 rájes 2017 rádjái

2015	361
2016	403
2017	394

2.1 Áššiid juohkin, váldokategoriija

Spesialistadearvvašvuodabálvalus	176 ášši
Suohkanlaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalus	155 ášši
Jearaldagat	63 ášši

2.2 Mot bargá Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji?

Áittardeaddji vuostáváldá meannudeapmái visot áššiid mat gullet min mandáhtii. Eaŋkiláššit meannuduvvojit oktagaslaččat ja leat jávohisvuodavuđot. Mis lea áššemeannudanvuogádat masa registreret visot áššiid, skánnet visot dokumeanttaid ja dokumenteret barggumet. Dán vuogádaga vuodul ráhkaduvvojit statistihkat fylkkaid ja riikka dásis. Mii geahččalat leat hui uhccán byrokráhtalaččat ja jođánis áššemanuin. Muhtimin čovdašuvvo ášši dušše ovttain telefonságastallamiin. Áittardeaddjis fertejit formálalaš bealit leat ortnet mielde dan láhkai ahte divššohas dahje oapmahaš addá midjiide fápmudusa áššiin bargat. Dát lea danne vai bálvalusbáiki dahje addi galgá midjiide sáhttit addit daid dieđuid maid dárbbasat ášši čuvgemii ja sáhttit dan joatkit meannudeamen. Duodaleabbot áššiin atnit guhkibut áiggi mánggalágan lahkoniiguin. Dán dahkat álohii ovttasráđiid divššohasain dahje oapmahaččain. Jus dearvvasvuodaveahkis ležžet váilli dahje fuollameahttunvuoda áššit, de sáddejuvvo váidda Finnmárkku fylkkamánii joatkkameannudeapmái ja čielggadeapmái. Fylkkamánis lea gozihanváldi visot dearvvasvuodaveahkkái Finnmárkkus ja áittardeaddjis lea dieđihangeatnegasvuolta dakkár dáhpáhusain main soaitá leat fuollameahttun dálkun. Divššohaslápmašuvvamis doppiduvvo ášši Norsk Pasientskadeerstatningii árvvoštallamii, mas mii sáhttit leat fámo hassan dahje mángosvuostáváldin.

Mii lágidat maiddá čeahkkimiid gaskal divššohasa/oapmahačča ja dearvvasvuodabálvalusa go leat čuožžilan dáhpáhusat dahje riiddut maid buoremusat sáhtta ná čoadit. Soaita leat buorre veahkin sihke divššohassii, oapmahaččaide ja oarbásiidda ahte deaivada ja ságastallá unohis diliid birra. Vuogádatbárttiin sáhttit daid guoski áššiid loktet alibut dássái, gos dat meannuduvvojit oppalaš vuoduin. Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá buori vuogi mielde geahččalit čoadit riidduid, ja veahkehit divššohasaid oažžut buoremus gaskavuoda/ásahit fas luohttevašvuoda dearvvasvuodabálvalussii.

Min barggu dehálaš oassin lea árvvus atnit sihke divššohasa ja dearvvasvuodabálvalusa.

Lassin lea áittardeaddjis čeahkkimat beroštusserviiguin ja geavaheaddjiserviiguin, oahpáhus, ja logaldallan dearvvasvuodaásahusain. Dáppe loktejuvvojit áššečuolmmat mat leat mángasiidda prinsihpalaš lunddot ja dehálaččat.

3.0 Makkár hástalusat leat Finnmárku-divššohasain?

Finnmárkkus orrot sullii 75 000 olbmo. Finnmárku lea areála dáfus Norgga stuorámuš fylka. Dat mearkkaša ahte olbmot orru hui bieđgguid viiddis guovlluin, oktiibuot 19 suohkanis. Dáppe leat orron olbmot 1200-logu rájes. Dearvvašvuodabálvalus lea cehkiid mielde lávdadit huksejuvvon vai ássiide sáhtta addit buori dearvvašvuodafálaldaga buriid dearvvašvuodabálvalusaiguin.

Álbmotdearvvašvuoda 2016 jápminsivaid statistihkka čájeha ahte Finnmárukulaččat eai eale nu guhká go riikkas muđui. Ná lea dilli leamašan maŋemus 10 jagi. Dievdduin Finnmárkkus lea oanimus eallinahki, dat lea 77,2 jagi. Dávjjimus jápminsivva Finnmárkkus leat váibmo- varrasuotnadávddat, geahpesdávddat ja lihkohisvuodát.

Dán lea veara mearkkašit. Dása sáhttet leat olu sivat. Mii áittardeaddjis leat ožžon ollu ruovttoluottadieđuid divššohasain ja oapmahaččain Finnmárkkus dán jagi. Dás cuiggoduvvojit váilevašvuodát dearvvašvuodafálaldagas nugo ii oažžut áiggil veahki doavttirváttas ja go fástadoaktáriid dáfus adnojit ollu sadjásaččat ja danne šaddá unnán jotkkolašvuohka divššohasčuovvoleamis. Ii vásihuvvo dorvvolažžan ahte galggat deaivat ođđa doaktáriid juohke háve go dus lea diibmu. Giellaváttisvuodát, dalle go doavttir hupmá eará eatnigiela,

adno maddái leat váttisvuhtan. Ollu divššohasaide lea ovdamearkka dihte váttis ipmirdit dánskkagiela. Go divššohas ieš lea vierisgielat, de šaddá juobe goit váttis jus fal ii álohii muite geavahit dulkka.

Guhkes mátkegeaidnu buohccevissui lea ollugiidda hástalus, sihke divššu dáfus, ekonomalaččat ja vearrámus dilis sáhtta dat čuohcat dikšunmaktii.

Dearvvašvuodabargiid rekrutteren ja dássetvuhta, dearvvašvuodafágabargiid ja buohccedivššáriid ja fástadoaktáriid dáfus lea maid váttis Finnmárkkus. Áittardeaddji diehtá ahte dáinna bargojuvvo mángga bealis.

Finnmárkkus mis leat guokte buohcceviesu, gaska dan guovtto gaskal lea sullii 50 miilla. Okta Girkonjárdgas ja nubbi Hámmárfeasttas. Dat mearkkaša ahte divššohasat geain leat fáhkkašlaš váibmováttisvuodat eanas muddui fertejit nuppi dán guovtti buohccevissui, dan duohen gos sii orrot. Divššohasat váibmodohppehallamin fievrreduvvojit viidáset UNN:i Romsii gos ožžot eambo mánggabealat divššu go lea dárbbášlaš. Vaikko addo fáhkka- ja heaggagádjundikšu juo ambulánsas, de dat váldá áiggi. Heajos dálki lea maid okta ágga manin mátkkit fertejit mañiduvvot. Aitto lea mearriduvvon ahte čiergesváibmosuonaid rahpan maid lassin Romsii galgá dahkkot Bådådjos. Finnmárkkus ii leat dakkár fáladat, muhto seammás lea Norgga alimus jámolašvuhta. Soaitá fertet bargat dan ala ahte boahhteáiggi Finnmárku nai oažžu sierra PCI guovddáža.

3.1 Finnmárku-divššohasat okto buohcceviesus guhkes gaskkaid geažil ruoktot

Ollu divššohasat orrot guhkin eret buohcceviesus ja danne sis lea guhkes ja gáibidahkes mátkegeaidnu dikšui buohcceviesus. Dálvet lea dát earenoamáš gáibideaddji. Duodalaš buohccit sáhttet guhká veallát buohcceviesus sihke Finnmárkkus ja Romssas nu ahte oapmahaččat eai báljo fina sin luhtte. Garra muttuin, duodalaš dávdain, de lea dehálaš ahte lagamus oapmahaččat leat sin fárus. Dát mielddisbukta stuora goluid maid ollu divššohasat ja oapmahaččat eai nagot ieža máksit. Sihke mátki ja divššohashotealla jođánit gárta máksit mángga duhát ruvno. Áittardeaddji dovda eanet bearrašiid geain leat leamaš stuora váttisvuodat máksit vuorddekehtes goluid, mat maid leat báifáhkka bohtán. Eatnasat eai dovda njuolggadusmearrádusaid dan birra, ovdalگو čuožžila duodalaš dahje fáhkka dávda.

Ollugiin ii leat ekonomii ja leat iežas lagamusaid luhtte dán geažil. Dát dagaha ahte divššohas šaddá ollu okto veallát daid psykososiála váikkuhusaiguin maid dat dagaha.

Nuorra bearaš, mas nubbi váhnen lei hui buohcci, mitalit ahte sii šadde beare máksit dáid goluid. Divššohas ii nagodan leat okto ja lei hui buohcci. Dušše dalle go moadde beaivvi lei hui buohcci, de divššohashotealla gokčojuvvui. Oapmahaččaide loahpalaš gollu gárttai 20 000 ruvno.

3.2 Divššohasaid vuoigatvuođat, man bures dearvvašvuođabargit dovdet daid?

Divššohasain lea divššohas ja geavaheaddjivuoigatvuođalága mielde vuoigatvuohta mielváikkuhit dan dearvvašvuođaveahkkái mii galgá addot. Dán mii oaidnit áittardeaddjis sáhtá váttis čađahit geavatraččat. Ollu divššohasain lea áigumuš leahkit mielde sagastallamis ja mearrádusain makkár čielggadeapmi ja dikšu galgá addot. Sii dihtet ollu dávdamearkkaid, iskkadeami ja divššu birra ja danne sis leat dávjá iežaset jurdagat dieid birra. Interneahtta adno ollu, ja divššohasas sáhttet alddis ollu evttohusat maid doaktárii lea veara gullat. Doavttir berre fas guldalit divššohasa ja dahkat fágalaš ja dohkálaš árvoštallama dilis ovttas divššohasain. Čilgehusaid ferte nu addit ahte divššohas ipmirda sisdoalu, sihke pedagogalaš ja fuolalaš vuogi mielde. Nu galgá dahkat lánkaortnega mielde ja dearvvašvuođabargit eai sáhte válljet eret dahkamis dan.

Áittardeaddji oažžu ruovttoluottadieđuid ahte divššohasaid ja oapmahaččaide eai doarvái váldde vuhtii dahje váldde mielde ságastallamii dan birra mii viidáset galgá dáhpáhuvvat. Dat vásihuvvo duššastuhttin ja unnán luohtehahttin. Divššohas dan geažil ii hálit ruovttoluotta fástadoaktárii, muhto dávjá lea nu ahte ii gávdno oktage doavttir geasa molsu. Go áittardeaddji váldá bajás ášši, de dáhpáhuvvá ahte ii doavttir ge ipmir ahte áittardeaddjis lea doaimma veahkehit divššohasa. Dalle mii ipmirdit ahte dearvvašvuođabargit eai dovdda lánkaortnega mas áittardeaddji doaimma lea dárkkuhuvvon divššohas- ja geavaheaddjivuoigatvuođalága sierra kapihttalis.

Ollu divššohasat háliidit sirdojuvvot Romssa universitehtabuohccivissui jus báikkálaš buohcciviesus dikšu ii moktege leat ávkin, dahje jus divššohas ii šatta dearvašeappot. Sii dieđusge háliidit eará ahte doaktárat galget árvoštallet dili. Áittardeaddji vásiha ahte báikkálaš buohcciviesus dávjá

geahččalit miehtat dán sávaldaga gulahaladettiin UNN:in jus sis lea vejolašvuhta vuostáiváldit divššohasa. Lea dehálaš addit divššohassii ja oapmahaččaide pedagogalaš čilgehusa beroškeahtta bohtosis. Buohkat dieđusge háliidit ahte sin dearvvašvuhta vuhtiiváldo nu bures go lea vejolaš, ja ahte ii šatta beare alla ceahkki sirdojuvvot Universitehtabuohccivissui.

3.3 Fástadoaktárat váilot

Finnmárkkus leat stuora hástalusat gávdnat doarvái fástadoaktáriid. Dát váttisvuhta lea riikkas muđuige. Áittardeaddji oažžu jámma ruovttoluottadieđuid ja vuorjašumiid divššohasain ja oapmahaččain dan birra ahte váilot fástadoaktárat. Boasttuvuođat ja váilevaš ođasteamat listtuin dagahit ahte divššohasat molsot doaktáriidda geat leat heaitán. Guhkes vuordinlisttut ja váttisvuhta oažžut diimmu lea maid váttisvuhta. Ollu iešguđet sadjásaš doaktárat dahket váttisin oažžut dorvvolaš ja buori čuovvoleami. Visot Norgga dearvvašvuodabálvalus lea vuodđuduvvon dasa ahte fástadoaktáris galgá leat áibbas guovddáš sadji divššohasa čielggadeamis, divššus ja čuovvoleamis. Divššohasat danne dárbbášit ahte dát ortnet doaibmá. Áittardeaddji hui ládje vuorjašuvvá álbmoga bealis go fástadoavttirortnet i doaimma. Dát lea njuolga áittan divššohassihkarvuhtii. Medias doaktárat mitalit sii celket eret iežaset virggiin daningo lea beare stuora bargonoađdi. Divššohasat dalle báhcet fástadoaktára haga, gii galgá leat quovddázis olles dearvvašvuodabálvalusas. Dát buktá stuora váikkuhusaid sihke divššohasaid dikšui ja rievttet čuovvoleapmái. Áittardeaddji ávžžuha ovddasvástideaddji eiseválddiid dárbbášlaš doaimmaid čađahit dán dilis, daningo dilli šaddagoahtá dál dohkketmeahttumin álbmogii.

3.4 Sámi divššohasat

Mii áittardeaddjis fuolahit sámi divššohasaid beroštumiid, dárbbuid ja riektesihkarvuoda dearvvašvuodabálvalusas. Sámi giellahálddašanguovlluin lea sámi divššohasain vuoigatvuhta geavahit eatnigiela go leat oktavuodas almmolaš dearvvašvuodabálvalusain. Dat mielddisbuktá ahte almmolaš dearvvašvuodabálvalusas fertejit doarvái ja doaibmi dulkonbálvalusat nu ahte dearvvašvuodabálvalus šaddá ovttadássásaš sámi divššohassii dahje geavaheaddjái. Áittardeaddji diehtá dulkonbálvalusa birra maid Finnmarkku buohcciviessu DF lea álggahan. Dán leat vuos bidjame johtui olles Finnmarkkus. Eanet báikkiin lea vuos bargame oažžut dán sadjái. Fálaldat

galgá doaibmat nu ahte dulkonbálvalus maiddá sáhtá geavahuvvot maŋgel dii. 15 internehta/skype dahje telefonna bokte dárbbu mielde. Beaivet gávdno dulka doppe fysalaččat buohcceviesus. Finnmárkku buohcciviessu lea virgádan 6 sámegeiel dulkka geat leat gávdnamis gitta dii. 22 rádjái juohke beaivvi. Áittardeaddji ii leat vuostáiváldán ovttaskasváidagiid das ahte divššohasaide ii leat fállujuvvon sámegeiel dulka. Finnmárkku buohcciviesu gohččunreivves lea standárdateakstan ahte divššohasat geat dárbbasit dulkka, fertejit dieđihit dan ovdal ráđđádallamiid.

Áittardeaddji vuorjašuvvá eambo fáhkka buohcci divššohasaiguin mot dulkonbálvalus doaibmá dalle ja čuovvoluvvo. Mii diehtit dat rievddada man ollu dulka adno eahkediid ja vahkkoloahpaid. Dat sáhttet iešguđet sivat nugo ahte sámi buohccit eai leat leamaš sisačálihuuvvon diein áigemuttuin, ahte sámi buohcci ii leat háliidan dahje dárbbasán dulkka, dahje sutnje ii leat fállujuvvon dát bálvalus. Áittardeaddji bohtá čuovvolit dán viidáset čoaikkimis Finnmárkku buohcciviesuin.

Oktavuodas Finnmárkku buohcciviesuin oažžut mii ruovttoluottadieđu ahte ođđa dulkonbálvalusfálaldagas ii leat vuos dahkkon árvoštallan go atnuiváldimiin leat ain bargame. Áittardeaddji čuovvola ášši viidáset. Muđui vuostáiváldit mii divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddjis áššiid sámi álbmogis seamma ládje go dáčča ge. Stuorámus kategorii ja leat váilevaš dearvvašvuodaveahki váidagat.

Mii Finnmárkku divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddjis galgat 2018 cuoŋománus lágidit nationála fágačoaikkima Kárášjogas buot divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddjiide riikkas buot bargiiguin, gos fáddá lea sámi divššohas. Váldofuomášupmi biddjo sámi kultuvrii, gillii ja dearvvašvuhtii. Dát lea danne go sápmelaččain leat earenoamáš vuoigatvuodát ja hástalusat maid birra buot Áittardeaddjikontuvrrat riikkas berrejit diehtit.

4.0 Spesialistadearvvašvuodabálvalus

Dearvvašvuodadoaimmat ja eará spesiálabuohcciviesut

Stáhtas lea bajitdási ovddasvástádus ahte álbmogii addojit dárbbášlaš spesialistadearvvašvuodabálvalusat. Guvllolaš dearvvašvuodadoaimmahagat leat doaimmaheaddji-lađas (" sis lea fuolahan" - ovddasvástádus).

Spesialistadearvvašvuodabálvalusa oktavuodaváldimat

Mii oažžut eanas áššiid čuovvovaš dearvvašvuodadoaimmahagain:

Finnmárkku buohcciviesus Hámmárfeastta klinihkka, Girkonjára klinihkka, Psyhkalaš dearvvašvuodasuddjen klinihkka, prehospitála bálvalusaid klinihkka, Divššohasmátkkit, Davvi-Norgga Universitehtabuohcciviessu DD, Romssa ossodat (UNN; Romsa).

Finnmárkku buohcciviesu vuollái gullá maid Psyhkalaš dearvvašvuodasuddjen ja gárrendilledivššu klinihkka. Klinihkas leat golbma guovllupsykiátralaš guovddáža (GPG) main leat ossodagat mat gullet daid vuollái ja guovddáš gos lea gárrenávnassorjjasvuoda ja gárrendili dikšu, Finnmárkkuklinihkka. Dán golmma guovddážis lea ovddasvástádus iešguđetge geográfalaš guvlui. Ovttas gokčēt sii buot fylkka suohkaniid. Dikšu addo sihke poliklinihkalaččat ja jándorásahusain.

Ollu ássit Finnmárkkus ožžot divššu Davvi-Norgga Universitehtabuohcciviesus sihke psyhkalaš ja somáhtalaš váttuid oktavuodas. Dábálaš psykiátralaš klinihkka UNN:s lea guovddášbuohcciviessodoaibma rávesolbmopsykiatriijas Finnmárkkus.

Muhtin oktavuodaváldimat bohtet maddái priváhta buohcciviesuin, sihke sis geain lea šiehtadus ja geain ii leat šiehtadusa Dearvvašvuoda Davviniin.

4.1 Oktavuodáváldimat juhkkovuvvon iešguđet buohcceviesuide maŋemus golbma jagi (2015,2016,2017)

	2015	2016	2017
Finnmárkku Dearvvašvuohta, Klinihkka Hámárfeasta	88	71	72
Finnmárkku Dearvvašvuohta, Klinihkka Girkonjárga	33	28	27
Davvi-Norgga universitehtabuohcciviessu.	52	53	47
Eará buohcciviesut	9	14	2

4.2 Váldospesialitehta kategoriija

spesialistadearvvašvuođabálvalus	13
Kirurgiija	78
Psyhkalaš dearvvašvuođasuddjen	22
Sismedisiidna	18
Onkologiija	4
Nevrologiija	4
Riegádahttinveahkki ja nissondávdat	7
Mánáiddávdat	6
Obbalaš bálvalusat	25
Čalbmedávdat	3
Beallje-, njunne- čottadávdat	4
Revmatologiija	4

4.2.1 Vuollekategoriijat spesialistadearvvašvuođabálvalus (badjel 5):

Ortopedalaš kirurgiija	27
Obbalaš kirurgiija	14
Gastroenterologalaš kirurgiija	15
Buhcciidfierrredeapmi	15
Psyhkalaš dearvvašvuođasuddjen rávisolbmot	19
Geahpesdávdat	5
AMK-guovddáš	6

Kategoriija kirurgiija:

2017:s ledje kirurgiijas 78 oktavuodáváldima. Dát lea njiedjan 2016 ektui (92). Dán kategoriijii gullet gastroenterologalaš kirurgiija, dábálaš kirurgiija, varrasuotnakirurgiija, oalul- ja ámadadjokirurgiija, nevrokirurgiija, ortopedalaš kirurgiija, plastihkkakirurgiija, thoraxkirurgiija ja urologiija.

Kategoriija Sismedisiidna:

2017:s ledje sismedisiinnas 18 oktavuodáváldima. Dát lea lassáneapmi 2016 ektui (13). Kategoriijii gullet varradávddat, dialiisa, endokrinologia, suolbmundávddat, geriatriija, váibmodávddat, infekšuvdnamedisiidna ja geahpesdávddat.

Kategoriija Mánát, riegádahttin ja nissondávddat:

2017:s ledje dáin surggiin 13 oktavuodáváldima. Dát lea veaháš lassáneapmi 2016 ektui (9). Kategoriijii gullet mánáiddávddat, njuoratmáná medisiidna, obsterihkka ja dábálaš gynekologiija.

Kategoriija Čalbmi/beallji, revmatologiija:

2017:s ledje dáin surggiin 11 oktavuodáváldima. Dát lea veaháš lassáneapmi 2016 ektui (9). Kategoriijii gullet čalbmedávddat, beallje-/njunne-/čottadávddat ja revmáhtalaš dávddat/váttut.

Kategoriija Psykiatriija ja gárrendikšu:

2017:S ledje psykiatriijas ja gárrendivššus 22 oktavuodáváldima. Dát lea lassáneapmi 2016 ektui (16). Kategoriijii gullá psykalaš dearvvašvuodasuddjen mánáide ja rávisolbmuide.

Kategoriija obbalaš bálvalusat/fievrredeapmi:

2017:s ledje obbalaš bálvalusain/fievrredeamis 25 oktavuodáváldima. Dát lea lassáneapmi 2016 ektui (15). Kategoriijii gullet buhcciidfievrredeapmi, AMK/ambulánsa ja AMK-guovddáš.

Kategoriija onkologiija/nevrologiija:

2017:s ledje onkologiijas/nevrologiijas 8 oktavuodáváldima. Dát lea njiedjan 2016 ektui (15). Kategoriijii gullá borasdávddadikšu ja divššohasat geain leat nevrologalaš buozalmasvuodát.

5.0 Suohkanlaš dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusat

Suohkanlaš dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusat šadde oassin divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddjiortnegis 1.9.2009 láhkarievdadusa bokte. Dása gullet bálvalusat ja doaibmabijut Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvaluslága 24.6.2011 nr. 30 mielde.

Suohkanat galget fuolahit ahte buohkat geat orrot dahje leat suohkanis galget oažžut dárbblaš dearvvašvuodaveahki. Ortnet lea doaibman sullii 7 jagi ja oktavuodáváldimat suohkaniin rievddadallet. Maŋemus jagi lea čielgasit lassánan oktavuodáváldimiid lohku. 2017:s leat leamašan 155 oktavuodáváldima. 2016:s ledje 147.

5.1 Váldospesialitehta suohkanlaš dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus

Čielggadeapmi, diagnosa bidjan ja dikšu	72
Eará dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusat	62
Sosiála, psykososiála ja medisiinnalaš habiliteren- ja veajuiduhttin	4
Veahkki lihkohisvuodain ja eará fáhkkatlaš dilálašvuodain	19
Dearvvašvuodaovddideaddji ja eastadeaddji bálvalusat	2

5.2 Vuollekategoriijat suohkanlaš dearvvašvuoda- ja fuollabálvalus

Fástadoavttir	69
Dearvvašvuodabálvalusat ruovttus	17
Doavttirvákta	25
Buohcceviessu	20
Oanehit áiggi orrun ásahas	7

Kategoriija Čielggadeapmi, diagnosa bidjan ja dikšu:

2017:s ledje dán kategoriijas 72 oktavuodáváldima (eanas váidagat gullet fástadoaktárii.) Kategoriijii gullet fástadoavttir, doavttirvákta, giddagasdearvvašvuodabálvalus ja buhcciidfiervredeapmi. Váiddasivat leat dikšundoaimmat, bálvalusaid nohkan/geahpideapmi, diagnostiseren, iežasmáksu, medisineren, fuolalaš veahkki, láhtten, bargodábit ja váilevaš olmmošárvu bálvalusas.

Kategoriija eará dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusat:

2017:s ledje dán kategoriijas 62 oktavuodaváldima. Kategoriijii gullet helpen, mánáidviessu, viesut olbmuid váttis dilis, geavaheaddjistivrejuvnon persovnnalaš veahkki, beaivefálaldat, birrajándora fuolahusásahus, olbmot darvánan gárihuhttinmirkkuide, dearvvašvuodabálvalusat ruovttus, fuollaásodagat, fuolahusbáiká, praktihkalaš veahkki ja oahpahuš ja rávven/bagadallan, doarjjaolmmoš, buohcciviessu ja oanehit áiggi orrun ásahusas.

Kategoriija sosiála, psykososiála ja medisiinnalaš habiliteren- ja veajuiduhttin

2017:s ledje dán kategoriijas 4 oktavuodaváldima. Kategoriijii gullet ergoterapiija/veahkkeneavvut, fysioterapiija, logopeda, oktagaslaš plána ja koordináhtor. Váiddasivat leat dikšundoaimmat, diehtujuohkin, fuolalaš veahkki ja diagnostiseren.

Kategoriija veahkki lihkohisvuodain ja eará fáhkkaš dilálašvuodain

2017:s ledje dán kategoriijas 19 oktavuodaváldima. Kategoriijii gullet doavttirvákta ja fáhkka veahkki- jándororrun.

Kategoriija dearvvašvuodaovddideaddji ja eastadeaddji bálvalusat

2017:s ledje dán kategoriijas 2 oktavuodaváldima. Kategoriijii gullet dearvvašeallin/eastadeaddji doaibmabijut, dearvvašvuodastašuvdnabálvalus ja dearvvašvuodabálvalus skuvllas.

6.0 Jearaldagat

2017:s vuostáiválddiimet 63 jearaldaga. Dát leat jearaldagat mat eai leat registrerejuvnon áššin, muhto gos divššohasat/oapmahaččat dušše ožžot rávvagiid/bagadallama jus dat jerrojuvvo. Muhtun ovdamearkkat jearaldagaide leat dakkárat go ahte sii bivdet oažžut buohcciviesu/divššohasmátkkiid jnv. telefodnanummara, leat gažaldagat váiddaortnegiid, bátne dearvvašvuoda, advokáhttamávssu gokčama, nuvttá riekteveahki, mátkegoluid gokčama, friddja buohcciviesuválljema, pasieantavuoigatvuodaid, fástadoaktára molsuma, Nav-ortnega ja eará vuoigatvuodagažaldagaid birra. Sii geat čuojahit sáhttet ieža válljet háliidit go leat anonymat, buohkat sáhttet váldit minguin oktavuoda.

7.0 Divššohasbárttit/komplikašuvnnat/Norsk pasientskadeerstatning

Deaivvademiin dearvvasvuodábálvalusain vurdet divššohasat ahte deaivvadit allaoahppan ja čeahpes fágaolbmuiguin guđet addet buriid rávvagiid ja máhtolaš buori divššu. Ii soaitte oppa jurdagisge ahte sáhtá mannat boastut dahje ahte justa son dat soaitá dat áidna guđes šaddet duodalaš komplikašuvnnat, vaikke leage dán birra ovdagihtii mitaluvvon. Eanaš divššut ja čuohpadeamit leat stuorát komplikašuvnnaid haga. Datte eai visot čuohpadeamit mana nu go galggašedje ja soames divššohasaide šaddet garra komplikašuvnnat. Dát fas dagaha guhkes ja gáibideaddji buohccivuodáiggi. Muhtimin oaivvildit divššohasat ahte dálkun ii leat leamaš doarvái buorre dahje dat njulgestaga lea leamaš boastut, iige sidjiide leat ovdagihtii doarvái bures dieđihuvvon komplikašuvdnáraid birra. Soapmásat dáid divššohasain bohtet min lusa, ja mii veahkehat sin váiddaáššiin Norsk pasientskadeerstatningii (NPE). Ášši meannudahttit NPE:s lea nuvttá, ja divššohasat ožžot bealátkehtes áššedovdi árvoštallama dan dálkumis mii lea addon. Mángasat leat duhtavaččat justa dainna, vaikke vel ii máksojuvvođe álo buhtadus.

Divššohasat mearridit ieža ahte sáddejít go áššiset NPE:i. Mii veahkehit sin vahátčilgehusaid hábmemiin, árvalusaiguin áššedovdi cealkámušaide ja dikšunbáikki cealkámušain. Muhtimin veahkehat maiddái NPE` biehttalusa váidagiin. 2017:s veahkeheimmet 16 divššohasa sáddet sin ášši NPE:i.

8.0 Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji rávvagat dearvvašvuodabálvalussii

- Guovddáš eiseválddit ja suohkanat fertejit bargat sihkkarastime ahte fástadoavttirortnet doaibmá, jus ii, de ferte álggahit eará doaibmabijuid vai sihkkarastá ahte divššohas oažžu dárbblaš dearvvašvuodaveahki.
- Dearvvašvuodabargit sihke suohkan- ja spesialistadearvvašvuodabálvalusas fertejit dovdat divššohas- ja geavaheaddjivuoigatvuođalága, nu ahte divššohasa vuoigatvuođat mielváikkuheami ja buori gulahallama ektui ollašuttu juvvo.
- Ovttahttit ja sihkkarastit buori ovttasbarggu ja buriid divššohasmannolagaid divššohasaide, sihke spesialista- ja suohkandearvvašvuodabálvalusas.
- Bargat systemáhtalaččat bargodábiid ja bargovugiid kvalitehtasihkkarastimiin vai divššohassii sihkkarasto buorre dikšu ja čuovvleapmi
- Ovttaskas divššohasas ferte álohii leat plána dálkkodeapmái ja dikšui, ja divššohas/oapmahaččat fertejit oažžut dieđuid dan birra
- Geavahit divššohas- ja oapmahašvásáhusaid aktiivvalaččat buoridit kvalitehta
- Bargat vai lea jotkkolašvuohta divššohasaid divššus, beare ollu divššohasat fertejit beare ollu doaktáriiguin ja eará dearvvašvuodabargiiguin gulahallat
- Sihkkarastit ahte divššohas oažžu sihkkaris ja buori mátkki dikšui ja divššus
- Sihkkarastit ahte fáhkkabuohcci divššohasat sihke doavttirvávtas ja spesialistadearvvašvuodabálvalusas ožžot rievttas ja jođanis divššus

Mildosat

Divššohas- ja geavaheaddjivuoigatvuodálaga 8. kapihtal

Kapihttal 8. Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji

Bajilčála rievdaduvvon lágas borgemánu 22.b. 2008 nr. 74 (fámus čakčamánu 1.b. 2009 borgemánu 21.b.2009 nr 1102 res.mielde).

§ 8-1. Ulbmil

Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá bargat divššohasaid ja geavaheddjiid dárbbuid, fuolaid ja riektesihkarvuođa áimmahuššamiin stáhta spesialistadearvasvuođabálvalusa ja gieldda dearvasvuođa- ja sosiálabálvalusa ektui, ja dáid bálvalusaid kvalitehta buoridemiin.

Rievdaduvvon lágas borgemánu 22.b. 2008 nr. 74 (fámus čakčamánu 1.b. 2009 borgemánu 21.b.2009 nr 1102 res.mielde).

§ 8-2. Bargoviidodat ja ortnega ovddasvástáduš

Stáhta galgá fuolahit ahte juohke fylkkas lea divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji. Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji bargoviidodahkii gullet stáhta spesialistadearvasvuođabálvalusat ja gieldda dearvasvuođa- ja sosiálabálvalusat. Gieldda dearvasvuođa- ja sosiálabálvalusain oaivilduvvo dán kapihttalis dearvasvuođabálvalusat lága skábmam 19.b. 1982 nr. 66 mielde dearvasvuođabálvalusa birra gielddain, earret lága 4a kapihtal, ja sosiálabálvalusaid lága juovlamánu 13.b. 1991 nr. 81 mielde sosiála bálvalusaid jna. birra.

Áittardeaddji galgá čađahit doaimmas iehčanasat ja sorjjakeahtá.

Rievdaduvvon lágas geassemánu 15.b.2001 nr. 93 (fámus ođđajagimánu 1.b. 2002 juovlamánu 14.b.2001 nr. 1417 res.mielde), borgemánu 22.b. 2008 nr. 74 (fámus čakčamánu 1.b. 2009 borgemánu 21.b.2009 nr 1102 res.mielde), juovlamánu 18.b.2009 nr. 131 (fámus ođđajagimánu 1.b. 2010 juovlamánu 18.b.2009 nr 1584 res.mielde).

§ 8-3. Vuoigatvuohta váldit oktavuoda divššohas- ja geavaheaddjiáittardeddjiin

Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji sáhtá váldit meannudeapmái áššiid mat gusket diliide stáhta spesialistadearvasvuođabálvalusas ja gieldda dearvasvuođa- ja sosiálabálvalusas, juogo go soames lea suinna njálmmálaččat dahje čálalaččat váldán oktavuoda dahje ieš dan ovddida.

Juohkehaš sáhtá váldit oktavuoda divššohas- ja geavaheaddjiáittardeddjiin ja bivdit ášši ovddidit meannudeapmái. Guhte váldá oktavuoda divššohas- ja geavaheaddjiáittardeddjiin, lea vuoigatvuohta leat anonyma.

Rievdaduvvon lágas borgemánu 22.b. 2008 nr. 74 (fámus čakčamánu 1.b. 2009 borgemánu 21.b.2009 nr 1102 res.mielde).

§ 8-4. Oktavuodaváldimiid meannudeapmi

Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji mearrida ieš leago dat man geažil lea váldán oktavuoda doarvai bidjat ášši meannudeapmái. Jus divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji ii bija ášši meannudeapmái, de galgá sutnje guhte lea váldán oktavuoda dieđihuvvot dan birra ja oanehaččat vuoduštit manne.

Rievdaduvvon lágas borgemánu 22.b. 2008 nr. 74 (fámus čakčamánu 1.b. 2009 borgemánu 21.b.2009 nr 1102 res.mielde).

§ 8-5. Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji vuoigatvuohta oažžut dieđuid

Almmolaš eiseválddit ja eará orgánat mat hálddahusa bálvalit, galget áittardeaddjai addit daid dieđuid mat dárbbasuvvojit čađahit áittardeaddji doaimmaid. Riidolága 22 kapihtala regelat geavahuvvojit vástideaddji áittardeaddji vuoigatvuođa ektui gáibidit dieđuid.

Rievdaduvvon lágas geassemánu 17.b.2005 nr. 90 (fámus ođđajagimánu 1.b. 2008 Ođđajagimánu 26.b.2007 nr. 88 res. mielde) mii rievdaduvvui lágas ođđajagimánu 26.b. 2007 nr. 3, borgemánu 22.b. 2008 nr. 74 (fámus čakčamánu 1.b. 2009 borgemánu 21.b.2009 nr 1102 res.mielde).

§ 8-6. Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji beassan dearvvasvuođabálvalusa lanjaide

Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá beassat visot lanjaide gos almmolaš spesialistadearvvasvuođabálvalusat ja gieldda dearvvasvuođa- ja sosiálabálvalusat doaimmahuvvojit.

Rievdaduvvon lágas borgemánu 22.b. 2008 nr. 74 (fámus čakčamánu 1.b. 2009 borgemánu 21.b.2009 nr 1102 res.mielde).

§ 8-7. Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji barggut

Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá sutnje guhte dan bivdá govtolaš duhkodagas addit dieđuid, rávvagiid ja oaivadeami dakkár diliid birra mat gullet áittardeaddji bargoviidodahkii.

Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá sutnje guhte lea jearran áittardeaddjis, muitalit makkár boađus lea su meannudeamis muhtin áššis ja oanehaččat vuoduštit dán bohtosa.

Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddjis lea vuoigatvuohta cealkit oaivilis dakkár diliid birra mat gullet áittardeaddji bargoviidodahkii, ja evttohit konkrehta doaimmaid buorideapmái. Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji mearrida ieš geasa cealkámušat galget leat. Cealkámušat eai leat čadni.

Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá dieđihit bearráigeahčchoiseválddiide dakkár diliid birra mat gáibidit ahte sii daid čuovvolit.

Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá fuolahit ahte ornet bohtá dihtovassii.

Rievdaduvvon lágas borgemánu 22.b. 2008 nr. 74 (fámus čakčamánu 1.b. 2009 borgemánu 21.b.2009 nr 1102 res.mielde).

§ 8-8. Láhkaásahusat

Departemeanta sáhttá addit lánkaásahusaid čađahit ja deavdit mearrádusaid divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji hárrái.

Rievdaduvvon lágas borgemánu 22.b. 2008 nr. 74 (fámus čakčamánu 1.b. 2009 borgemánu 21.b.2009 nr 1102 res.mielde).

§ 8-6. Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji beassan dearvvasvuodábálvalusa lanjaide

Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá beassat visot lanjaide gos almmolaš spesialistadearvvasvuodábálvalusat ja gieldda dearvvasvuoda- ja sosiálabálvalusat doaimmahuvvojit.

Rievdaduvvon lágas borgemánu 22.b. 2008 nr. 74 (fámus čakčamánu 1.b. 2009 borgemánu 21.b.2009 nr. 1102 res.mielde).

§ 8-7. Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji barggut

Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá sutnje guhte dan bivdá govtolaš duhkodagas addit dieđuid, rávvagiid ja oaivadeami dakkár diliid birra mat gullet áittardeaddji bargoviidodahkii.

Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá sutnje guhte lea jearran áittardeaddjis, mitalit makkár boađus lea su meannudeamis muhtin áššis ja oanehaččat vuoduštit dán bohtosa.

Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddjis lea vuoigatvuohta cealkit oaivilis dakkár diliid birra mat gullet áittardeaddji bargoviidodahkii, ja evttohit konkrehta doaimmaid buorideapmái. Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji mearrida ieš geasa cealkámušat galget leat. Cealkámušat eai leat čadni.

Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá dieđihit bearráigeahččoeiseválddiide dakkár diliid birra mat gáibidit ahte sii daid čuovvolit.

Divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji galgá fuolahit ahte ortnet boahtá dihtovassii.

Rievdaduvvon lágas borgemánu 22.b. 2008 nr. 74 (fámus čakčamánu 1.b. 2009 borgemánu 21.b.2009 nr. 1102 res.mielde).

§ 8-8. Lánkaásahusat

Departemeanta sáhttá addit lánkaásahusaid čađahit ja deavdit mearrádusaid divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddji hárrái.

Rievdaduvvon lágas borgemánu 22.b. 2008 nr. 74 (fámus čakčamánu 1.b. 2009 borgemánu 21.b.2009 nr. 1102 res.mielde).

